

Kolehmainen Marjo, lehtori, Humak

Seppälä Minna, lehtori, TAMK

Opiskelijan osallisuuden vahvistaminen korkeakouluopettajan työssä

Sanotaan, että osallisuus on käsitteenä vaikea. Voidaan puhua myös sateenvarjokäsitteestä; käsitteestä, jonka alle mahtuu paljon eri käsitteitä ja näkökulmia. Osallisuus voidaan nähdä esimerkiksi mukaan ottamisena, liittymisenä, toimijuutena ja kuulumisena johonkin. "Osallisuus on myös osallistumista", sanoi eräs opiskelijani, kun yhdessä pohdimme osallisuuden käsitettä. "Kyllä toki", mutta osallistumisen lisäksi sen tulisi olla myös aktiivista toimintaa, toimijuutta ja olemista. Onko osallisuus toiminnan ja olemisen ohella myös kokemista jostakin; kokemista johonkin kuulumisesta, tulla kuulluksi ja mukaan otetuksi? Onko osallisuus myös vaikuttamista, aktiivista toimijuutta; vaikuttamista omaan elämään, vaikuttamista toimintoihin, palveluihin ja johonkin yhteiseen? Osallisuus liitetään monesti myös ihmisen hyvinvointiin.

Tässä blogissa tarkastelemme osallisuuden ja toimijuuden kokemista opiskelijan näkökulmasta. Miten, ja millä tavalla ammattikorkeakoulun opettaja voi pedagogisilla ratkaisuillaan tukea opiskelijoiden osallisuutta, sekä vahvistaa opiskelijoiden opintojen aikaista osallisuuden ja toimijuuden kokemista? Miten puolestaan opiskelijan oman osallistumisen ja toimijuus kokemus vahvistavat opiskelijan osaamista tulevassa asiakas- ja opiskelijatyössä; toimijuuden tukemisessa?

Blogin kirjoittajat toimivat lehtoreina ammattikorkeakoulussa; toinen kirjoittajista toimii TAMKin Ammatillisessa opettajakorkeakoulussa ammatillisen erityisopettajankoulutuksen lehtorina ja toinen Humanistisessa ammattikorkeakoulussa yhteisöpedagogikoulutuksen lehtorina.

Toimijuuden edistäminen yhteisöpedagogien koulutuksessa

Yhteisöpedagogin (AMK) yhtenä keskeisenä osaamisena on yksilön toimijuuden tukeminen sekä ymmärrys osallisuuden ja toimijuuden edistämisestä yhteiskunnallisessa merkityksessä. Opintoihin sisältyy Toimijuuden edistämisen -opintopakso, jossa syvennyttään ehkäisevään työhön ja toimijuutta sekä osallisuutta tukevaan työmuotoon nuorisotyön kentällä.

Jaksolla tehdään yhteistyötä työelämän kanssa, jotka tilaavat osallisuutta tukeviin työmuotoihin tutustumiseksi projektitoita. Tänä vuonna kokonaan verkko-opetuksena järjestetyllä jaksolla Jyväskylän yksikön päivätutkinnon opiskelijat toteuttivat pelillistetyn Hyvinvointireitin Seppo io. alustalla Laukaan Lievestuoreen 6.-9-luokkalaisille. Vuosittain toteuttava Hyvinvointireitti on osa kunnan nuorisotyön ehkäisevää päihdetyötä. Hyvinvointireitti tukee koulun terveystiedon opetusta ja hyvinvointikasvatusta. Hyvinvointireitin ryhmässä suoritettavien tehtävien avulla nuorissa herätellään ajatuksia hyvinvoinnin eri näkökulmiin sekä pyritään vaikuttamaan asenteisiin. Taustalla on kokonaisvaltainen käsitys nuoresta. Tänä vuonna reittiin sisältyi koulun toiveesta nuorten arjessa näkyvät teemat: alkoholi ja muut päihdeet, pelaaminen ja siihen liittyvät riskit, nikotiini tuotteet ja

suunterveys, moninaisuuden kohtaaminen sekä uni ja liikunta. Opiskelijat taustoittivat tavoitteisiin, kohderyhmään ja sisältöihin työelämätilaajan lisäksi Ehyt ry:n järjestöyöntekijä.

Projektissa opiskelijoista muodostettiin seitsemän ryhmää, joista yksi toimi pelitiiminä muiden tuottaessa sisältöjä. Pelitiimi sparrasi muita ryhmiä, piti yhteyttä tilaajan ja kokosi tilaajan kanssa pelialustan.

Teemoista rakentui opiskelijoiden tekemiä innostavia pelitehtäviä, joissa yhdistyi tavoitteellinen toiminta, oman osaamisen käyttäminen ja yhdessä tekeminen. Tehtävissä oli opiskelijoiden kirjoittamia tarinoita, piirtämää kuvitusta, [tuottamaa musiikkia](#) sekä näytelmiä.

Kuva: Hyvinvointireitillä oleva opiskelijoiden piirtämä "Tupakka ja nuuska" -pelilauta

Opiskelijoilla oli vastuu oppimiskokonaisuuden toteuttamisesta niin sisällöllisesti kuin tukemalla nuorten oppimisprosessia. Opiskelijat vastasivat pelin moderoinnista eli johtivat peliä, antoivat pelin aikana palautetta nuorten tekemistä tehtävistä, pisteyttivät suorituksia ja ohjasivat pelin kulkua chatin kautta.

Nuoret pelasivat innokkaasti. Moderoijille tuli vastauksina napakoita kirjoituksia, pohtivia keskusteluja äänitiedostoina, oivallisia ryhmävalokuvia ja innostunut tekeminen välittyi tehtävistä. Seppo peli vaikutti nuoriin usealla tapaa: Peli motivoi oppimaan ja toimi ulkoisena motivaattorina synnyttäen kiinnostuksen oppimiseen, peli aktivoi toimimaan, sillä tekemättä mitään ei päässyt eteenpäin, pelissä päämäärä, säännöt ja tarina ohjasivat toimintaa, jonka raamin sisälle jäi vapaus päättää pelin kulusta sekä samalla ottaa vastuuta omasta oppimisesta, peli haastoi luovuuteen erilaisten tehtävätyyppien kautta. Pelissä yhteistoiminnalla oli keskeinen merkitys, kun tehtävien ratkomisessa pystyi hyödyntämään erilaista ryhmästä löytyvää osaamista. Yhteisen tavoitteen saavuttaminen lisäsi yhteishenkeä.

Opiskelijoille rooli pelin tekijöinä toi samoja vaikutuksia kuin pelin kokeneille nuorille. Opiskelijoiden prosessista on tunnistettavissa sama vaikuttamisketju. Toiminnallisessa oppimisprojektissa tekijöistä tuli lisäksi kokijoita. Palautekeskustelussamme nousi esiin esimerkiksi yhteistyön ja yhdessä tekemisen voima, tehtävästä seurannut erään opiskelijan tupakoinnin lopettaminen, uudet kokemukset ja saatu rohkeus heittäytyä luovaan tekemiseen. Projekti oli varsinkin pelitiimiläisistä haastava ja työläs, mutta lopulta kaikki oli opiskelijan sanoin "wörttiä" eli sen tekemisen arvoista.

Opettajan näkökulmasta yhdessä tehty ja toiminnallinen oppimisprojekti oli toimiva pedagoginen menetelmä osallisuuden kokemuksen ja opiskelijoiden hyvinvoinnin lisäämisen näkökulmasta.

Aktiivinen toimijuus ja osallisuus ammatillisessa erityisopettajankoulutuksessa

Tampereen ammattikorkeakoulun ammatillisen erityisopettajankoulutuksen keskeisenä pedagogisena periaatteena on tutkimusperustainen osallistava pedagogiikka, ja opiskelu noudattaa tutkivan oppimisen periaatteita. Osallistavassa pedagogiikassa painotetaan vuorovaikutuksellista toimintaa, jossa jokaisella opiskelijalla on aktiivinen ja aloitteellinen rooli. Osallistavaan pedagogiikkaan kuuluu aina vahvasti ryhmä, yksin ei kukaan voi olla osallinen. Koulutuksen opettajat pyrkivät omalla toiminnallaan ja pedagogisilla ratkaisuillaan luomaan tilaa osallisuudelle ja yhteistoiminnallisuudelle opetuksessa. Aktiivisella osallistumisella opiskelija pyrkii toimimaan

aktiivisesti oman oppimisensa ja koko koulutustiimin oppimisprosessin puolesta vaikuttaen, toimien ja reflektoiden.

Ammatillisella erityisopettaja (AmE) tarvitsee työssään osaamista ja taitoja tukea erityistä tukea tarvitsevia nuoria ja aikuisia. Hän tarvitsee työssään laaja-alaista pedagogista näkemystä ja erilaisia työkaluja. Työkaluja tarvitaan, ja niitä aina myös halutaan ja haetaan. Opiskelijat kertovat, että yksi koulutukseen hakeutumisen motiivi on tarve hankkia osaamista pedagogisten työkalujen hyödyntämisessä. TAMKin ammatilliseen erityisopettajakoulutuksen olennaisena elementtinä on pedagogisten menetelmien työkalupakki, jota koulutuksen aikana yhteistoiminnallisesti kootaan. Tavoitteena on koota erilaisia työkaluja ja menetelmiä, joita voi jatkossa hyödyntää omassa työssään; opiskelijan ohjauksessa, havainnollistamisessa, konkretisoimisessa, strukturoimisessa, sosiaalisten taitojen vahvistamisessa, ryhmäytymisessä jne.

Kukin opiskelija tuo yhteiseen työkalupakkiin vuorollaan yhden toiminnallisen menetelmän, jonka esittelee muille. Yhteistoiminnallisuuden näkökulmasta on tärkeitä, että menetelmää myös kokeillaan, pohditaan sen käytettävyyttä ja hyödynnettävyyttä. Kokeilun ja testaamisen myötä tekijästä tulee samalla myös kokija. Opiskelijoiden mielestä on tarpeellista päästä itse kokemaan ja kokeilemaan jotakin sellaista, mitä omassa työssään tulevaisuudessa tulee käyttämään.

Osallistavalla pedagogiikalla tavoitellaan vuorovaikutuksellisuutta ja vahvistetaan osallisuuden kokemusta. Opiskelijan rooli oman oppimisensa subjektina on aktiivinen koko koulutusprosessin ajan. Opiskelijapalautteiden perusteella voidaan todeta, että osallistavan pedagogiikan hyödyntäminen lisää opiskelijoiden tyytyväisyyttä opintojen toteutuksen. Toimintatapa on lisännyt myös opiskelijan hyvinvointia.

Oppilaitoshyvinvoinnin erikoistumiskoulutus edistää hyvinvointiosaamista

Erilaisilla arkisilla pedagogisilla ratkaisulla opettajasta kuoriutuu opiskelijan hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäjä. Osallisuutta edistävässä oppimisympäristössä toteutuu hyvinvoinnin osa-alueet: myönteiset tunteet, sitoutuminen, onnistumisen kokemukset autenttisten työtehtävien kautta, saavuttamisen tunteet yhteistoiminnallisen tekemisen kautta sekä merkityksellisyys.

TAMK ja Humak ovat mukana toteuttamassa syksyllä käynnistyvää Oppilaitoshyvinvoinnin erikoistumiskoulutusta. Koulutus toteutetaan Ammatillisten opettajakorkeakoulujen (HAMK, Haaga-Helia, JAMK, OAMK ja TAMK) sekä Humanistinen ammattikorkeakoulu Humakin yhteistyönä. Syksyllä 2021 alkava Oppilaitoshyvinvoinnin erikoistumiskoulutus tarjoaa osallistujille osaamista hyvinvoinnin vahvistamiseen oppimisyhteisöissä. Koulutuksen hakuaika on huhtikuu 2021. Lisätietoja koulutuksesta [tästä linkistä](#).